

Današnje dolge hiše (Robert Gracar)

Dolge hiše

Tradicija izginja, mladi gredo v mesta, denar pa je sveta vladar. Tudi sredi džungle

VESNA VELIŠČEK

Pred nakupom letalske vozovnice sva z Robijem kolebala, ali naj obiščeva še vzhodno Malezijo na otoku Borneu ali naj se posvetiva le celinski Maleziji. Pretehtala sva različne možnosti in se na koncu odločila, da si ogledava tudi pokrajino Sarawak na malezijski strani Bornea. Prepričale so naju tradicionalne dolge hiše, poslikave teles pri nekaterih plemenih in etnična raznolikost plemenskih skupnosti, kot so Iban, znani kot izrazito potetovirani lovci na glave, ki živijo v dolgih hišah ob rekah in se pogosto selijo. Melanau, graditelji visokih in ogromnih hiš, ki imajo raje sojo kakor riž, Penan, sramežljivi nomadi s pihalniki - parangi, ki živijo v osrčju džungle, Bidayah, izumitelji odličnega sistema za odtekanje vode, živeči v velikanskih okroglih hišah v goratih predelih Bornea, Maleziji, Kitajci in domorodci Orang Ulu, prebivalci ob reki in nekoč odlični izdelovalci mečev. Britanci so v preteklosti vsakemu plemenu dali svoje ime. Beseda Iban pomeni ljudje, človek. Pred tem so se plemena imenovala po območju, kjer so živela, ali po reki, npr. Iban Batang Ai, kar pomeni ljudje iz porečja Batang Ai.

Na obisku

Med sprehodom po mestu Sibü naletva na vedrega turističnega delavca z imenom Jessy. "Veš, turizem je uničil našo edinstveno kulturo dolgih hiš. Danes je skupnost, ki živi pod isto streho, med sabo skregana zaradi denarja, ki ga prinašate turisti. Vrstijo se spori, nesorazumi in prevzemanje strank. V zadnjem času je bilo veliko dolgih hiš zgrajenih le za turiste, dotrajane stare dolge hiše pa propadajo, ker jih starejši prebivalci ne zmorejo redno vzdrževati, mladi pa odhajajo v mesta. Ljudje v pokrajini Sarawak smo varuhi pozabljenih tradicij. Nekoč je bilo pitje riževega žganja ali tuaka ritual, danes ga vsi povezujejo s pijančevanjem, ker nas je večina prevzela ali krščansko vero ali islam. Oglejta si kakšno dolgo hišo in se prepričajta na lastne oči, a hkrati ne bodita presenečena nad najnovejšo tehnologijo, ki jo tam imajo," nama svetuje in pomaha v slovo.

Kljub nespodbudnim novicam se odločiva, da si bova na lastno pest ogledala dolgo hišo. Z lokalnim avtobusom se skupaj z domačinkami odpraviva do dolge hiše Rumah Bundong, deset kilometrov iz mesta Kapit. Sprehodiva se čez viseči most in prideva v vas z dolgo hišo - rumah panjai. Domačinke so naju peljale k poglavarju ali tuai rumahu. Bil je mrk moški manjše postave in nič kaj vesel najinega obiska. Povabil naju je v svoje sta-

novanje in nama začel pisati račun. Angleško je znal toliko, da nama je povedal, da obisk dolge hiše stane 50 ringitov. Če se odločiva ostati in jesti v njegovi hiši, je končna cena 120 ringitov. Ni se bil pripravljen pogajati. Izdal nama je račun, se nanj podpisal in ga žigosal. Razkazal nama je stanovanje, ki ga sestavljajo dnevna soba, kuhinja ali dapor je na zadnji strani družinskih stanovanj, da se ogenj ne bi razširil v bivalni del, tu so še dve spalnici in zunanje stranišče. Kopalnice nimajo, umivajo se v bližnji reki. Poglar je posebno ponosen na odrtega mravljinčarja in kljune ptiča hornbilla, ki v plemenu Iban predstavlja nebeški svet, nasprotje podzemlju - naga in so ga navadno upodabljali na vrhu drevesa življenja. Prav tako je imel vsak bojevnik v perjanici zataknen kljun hornbilla, ki je odganjal slabo energijo.

Dolge hiše, nekoč narejene iz bambusa in slame, danes pa so iz lesa, so na Borneu tradicionalna stanovanja, v katerih pod eno streho živi ena plemenska skupnost. Z bambusovimi palicami so dvignjene nad tlemi za zaščito pred plenilci, poplavami in zaradi boljšega pretoka zraka. Dolga hiša je način življenja v duhu skupnosti. V hišo vstopimo preko izdolbene palice v obliki stopnice ali preko visečega mostu. Poglar dolge hiše organizira praznovanja in rešuje spore. Dolge hiše stojijo ob rekah in izvrih, tam ribarijo, perejo in se kopajo. Vodne poti so glavni način potovanja in obiskovanja drugih skupnosti. Dolgo hišo sestavljajo štirje prostori: ruai ali skupna veranda je najpomembnejši prostor skupnosti, namenjen je druženju, bilik so družinska stanovanja, njihova vrata se odpirajo na verando, tanju ali zunanjo veranda je prislonska na skupno verando in se uporablja za sušenje riža in razna praznovanja, sadau ali podstrešje pa je namenjeno za shranjevanje žita, pletenih košar in kot dodatna spalnica. Stanovalci se ukvarjajo z ribolovom, lovom in izdelovanjem čolnov, ženske obdelujejo vrtove. Kolikor je vrat, toliko je družin. Če je nekdo iz dolge hiše umrl, je to pomnilo tabu za njeno skupnost. Na streho so obesili palico z zelenimi listi ali belim kosom blaga. Popotniki so se izogibali dolge hiše, dokler je na strehi viselo znamenje. Hodiva po dolgi hiši in opazujeva starejše moške pri izdelovanju ročajev za mačeto in pletenju košar. Starejša ženska se je ravnokar odpravljala na njivo. Oprana oblačila, riž in žimnice so se sušili na soncu. Dekleta so naju vabila v skupni prostor, da si ogledava njihove izdelke. Stopala sva po trhljih deskah. Vse je škripalo. Celo psa sva zbudila iz dremeža. Sledila sva otrokom do bližnjega potoka in se potopila v hladno vodo. Močno potetoviran dedek, v naročju je nosil vnučka, v desni roki pa mu je bingljala košarica z milom, se nam je pridružil. Pomemben del dolge hiše so lobanje. Odrezane, odimljene in na kole navezane glave so zbujele spoštovanje so-

sednjih plemen. Več ko jih je bilo, bolj spoštovana je bila dolga hiša. Glave sovražnikov naj bi jo varovale pred nevarnostmi in boleznimi. Da bi v hišo prinesli slavo, so se moški iz plemena Iban odpravili v svet, od tam so prinašali glave sovražnikov. Ubijali so le enako močne vojščake, nikoli bolnih, žensk in otrok.

Ko čakava na prevoz do mesta, zamišljeno opazujeva dolgo hišo. Tradicija izginja, mladi gredo v mesta, denar pa je sveta vladar. Tudi sredi džungle.

Bližnji potok je to, kar je pri nas kopalnica. (Robert Gracar)

generalni sponzor

Skupina **hse** **dem**
dravske elektrarne maribor

VALENTINOVNO

Radio CITY
100,6 99,5 100,8
RADIO CITY

VEČER

SOUSTVARJAJ
MARIBOR
EVROPSKA
PRESTOLNICA
MLADIH

TONY CETINSKI

ZM

DVORANA TABOR
petek, 15.02., ob 20. uri

PRODAJNA MESTA

HIŠA VSTOPNIC EUROPARK • PETROL • KOMPAS • BIG BANG
POŠTA SLOVENIJE • OSTALA PRODAJNA MESTA EVENTIMA
WWW.EVENTIM.SI • KLICNI CENTER ZA VSTOPNICE 01 420 5000

